

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διδασκαλία 2^{ης} ξένης γλώσσας

Ενότητα 3: Θεωρίες εκμάθησης μιας Γ2/ΞΓ (I I)

Ιωάννης Γαλαντόμος

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές του Συμπεριφορισμού στο πλαίσιο του οποίου ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζουν οι έννοιες της μεταφοράς (transfer) και της Αντιπαραθετικής Ανάλυσης
- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές της Γνωστικής Ψυχολογίας και ιδιαίτερα της Θεωρίας της Επεξεργασία Πληροφοριών
- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές του Συνδετισμού και ιδιαίτερα με την θέση σύμφωνα με την οποία οι συνδέσεις μεταξύ ερεθίσματος και αντίδρασης που εμφανίζουν υψηλό ρυθμό συνεμφάνισης ενδυναμώνονται
- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές του Διαγωνιστικού Μοντέλου και ιδιαίτερα με τη θέση περί αντιστοίχησης μορφής-λειτουργίας μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η εκμάθηση μιας Γ2
- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές του Πολυδιάστατου Μοντέλου και την Υπόθεση της Ικανότητας Διδασκαλίας

Σκοποί ενότητας συνέχεια

- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές του Διαδραστικού Μοντέλου καθώς και με τις ιδέες ότι πρώτον η εκμάθηση μιας Γ2 είναι εφικτή μέσω της συνομιλιακής διάδρασης και δεύτερον ότι οι φυσικοί ομιλητές όταν απευθύνονται σε διδασκόμενους συχνά μεταβάλλουν και τροποποιούν τη δομή του λόγου τους με αποτέλεσμα αυτός να διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- Εξοικείωση με τις θεωρητικές αρχές της Θεωρίας της Πολιτιστικής Προσαρμογής και με τις έννοιες της πολιτιστικής προσαρμογής και της (κοινωνικής και ψυχολογικής) απόστασης

Περιεχόμενα ενότητας

- **3.1.** Ψυχολογικές θεωρίες
 - **3.1.1.** Συμπεριφορισμός
 - **3.1.2.** Γνωστική Ψυχολογία
 - **3.1.3.** Συνδετισμός
 - **3.1.4.** Το Διαγωνιστικό Μοντέλο
 - **3.1.5.** Το Πολυδιάστατο Μοντέλο
- **3.2** Το Διαδραστικό Μοντέλο
- **3.3** Η Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής

3.1. Ψυχολογικές Θεωρίες

3.1.1. Συμπεριφορισμός

Συμπεριφορισμός 1

- Συμπεριφορισμός: δημοφιλής τις δεκαετίες του 1950 και 1960
- Κατάκτηση γλώσσας: *ερέθισμα-απάντηση-ενίσχυση* (E-A-E) (Saville-Troike, 2006).
- Μεταφορά (transfer): αλληλεπίδραση Γ1 και Γ2.
 - Θετική μεταφορά (positive transfer)
 - Αρνητική μεταφορά (negative transfer) ή παρεμβολή (interference)
- (Littlewood, 1984).

Συμπεριφορισμός 2

- Αντιπαραθετική Ανάλυση (Contrastive Analysis): καθορισμός και πρόβλεψη γλωσσικών δομών που θα προκαλούσαν δυνητικές δυσκολίες στους διδασκόμενους (Mackey, 2006) (→ Ακουστικο-προφορική μέθοδος διδασκαλίας).
- Οι εγγενείς αδυναμίες του Συμπεριφορισμού οδήγησαν στην έντονη αμφισβήτησή του, ιδιαίτερα από την Γενετική-Μετασχηματιστική Γραμματική του Noam Chomsky, με αποτέλεσμα τις δεκαετίες του 1970 και 1980 να υποτιμηθεί έντονα ο ρόλος της μητρικής γλώσσας.

Συμπεριφορισμός 3

- Βασικά μειονεκτήματα του Συμπεριφορισμού:
 - Περιορισμοί της δημιουργικότητας της παιδικής γλώσσας,
 - Αδυναμία και προβληματική εφαρμογή της Αντιπαραθετικής Ανάλυσης
 - Περιεχόμενο των διδακτικών εγχειριδίων (Ανδρέου, 2012· Μήτσης, 1998· Saville-Troike, 2006· Spada & Lightbown, 2002).

3.1.2. Γνωστική Ψυχολογία

Γνωστική Ψυχολογία 1

- Γνωστική Ψυχολογία: 1960
- Η μάθηση δεν θεωρείται μια αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση ερεθισμάτων και αντιδράσεων αλλά αντιμετωπίζεται ως το αποτέλεσμα επεξεργασίας και οργάνωσης των νέων πληροφοριών στη βάση των, ήδη, υπάρχουσών δομών.
- Η μάθηση δεν προσεγγίζεται ως μια στατική διαδικασία αλλά διαφοροποιείται με βάση την ηλικία του ατόμου γεγονός που ερμηνεύει και τις διαφορετικές νοητικές ικανότητες παιδιών και ενηλίκων (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2006· Πόρποδας, 1990).

Θεωρία της Επεξεργασίας Πληροφοριών (Information Processing Theory)

- η εκμάθηση ενός δεύτερου κώδικα επικοινωνίας συνιστά την κατάκτηση μιας σύνθετης νοητικής ικανότητας
- οι σύνθετες ικανότητες αποτελούνται από απλούστερα συστατικά, τα οποία είναι ιεραρχικά οργανωμένα
- η εκμάθηση μιας ικανότητας σε αρχικό στάδιο απαιτεί την παρατήρηση εκ μέρους του διδασκόμενου με αποτέλεσμα να αποτελεί μια ελεγχόμενη επεξεργασία (controlled processing)
- η ελεγχόμενη διαδικασία προϋποθέτει εκ μέρους του διδασκόμενου κόπο

Γνωστική Ψυχολογία 2

- οι άνθρωποι μπορούν να επεξεργαστούν συγκεκριμένο όγκο δεδομένων κάθε φορά
- οι διδασκόμενοι με την εξάσκηση μεταπηδούν στην αυτόματη επεξεργασία (automatic processing), η οποία απαιτεί λιγότερο κόπο
- η μάθηση περιλαμβάνει σταδιακή μεταπήδηση από την ελεγχόμενη στην αυτόματη επεξεργασία διαφόρων ικανοτήτων καθώς και την ετοιμότητα του διδασκόμενου να επεξεργαστεί καινούργιες πληροφορίες

Γνωστική Ψυχολογία 3

- παράλληλα με την ελεγχόμενη και αυτόματη επεξεργασία γλωσσικών δεδομένων, η μάθηση αφορά και στην αναδόμηση (restructuring) των νοητικών αναπαραστάσεων
- η εκ νέου οργάνωση συμβάλλει στην ενσωμάτωση των νέων πληροφοριών με αποτέλεσμα να σημειώνονται ταχύτερες αντιδράσεις
- στον τομέα της εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας, η εκ νέου οργάνωση καθώς και η ύπαρξη επαρκούς χώρου στο σύστημα της μνήμης αποτελούν την εγγύηση για υψηλό επίπεδο ικανότητας στη δεύτερη γλώσσα (McLaughlin, 1987).

3.1.3. Συνδετισμός

Συνδετισμός 1

- Συνδετισμός: 1980.
- Ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο του περιβάλλοντος (Lightbown & Spada, 1999).
- Αν και ο Συνδετισμός εντάσσεται στις θεωρίες επεξεργασίας πληροφοριών εντούτοις διαφέρει σημαντικά από αυτές.
- Η παρατήρηση δεν αντιμετωπίζεται ως πρωτεύον στοιχείο αλλά ως ένας μηχανισμός που κατανέμεται σε ολόκληρο το σύστημα επεξεργασίας σε τοπικά μοντέλα.

Συνδετισμός 2

- Η επεξεργασία πληροφοριών θεωρείται ότι είναι παράλληλη με την ενεργοποίηση την ίδια στιγμή πολλών συνδέσεων και όχι μια διαδικασία, η οποία λειτουργεί σε συνέχειες, ενώ η γνώση δεν αποθηκεύεται ή ανακαλείται από τη μνήμη ως τυποποιημένο μοντέλο αλλά ως συνδετικά σθένη (connection strengths) μεταξύ μονάδων που υποκαθιστούν αυτά τα μοντέλα (Saville-Troike, 2006).

Συνδετισμός 3

- Ο Συνδετισμός εστιάζει στην ενδυνάμωση των συνδέσεων μεταξύ ερεθίσματος και αντίδρασης που εμφανίζουν υψηλό ρυθμό συνεμφάνισης (Lightbown & Spada, 1999· Saville-Troike, 2006· Spada & Lightbown, 2002).
- Οι θεωρητικές αρχές του Συνδετισμού εφαρμόστηκαν σε πειράματα με χρήση υπολογιστών και κατεδείχθη η συνεισφορά του στην εκμάθηση τεχνητών γλωσσών (artificial languages) και μικρών μονάδων φυσικών γλωσσών (Spada & Lightbown, 2002).

3.1.4. Το Διαγωνιστικό Μοντέλο

Το Διαγωνιστικό Μοντέλο 1

- Το Διαγωνιστικό μοντέλο συνιστά μια λειτουργική προσέγγιση (Saville-Troike, 2006).
- Βασικό σημείο του Διαγωνιστικού μοντέλου αποτελεί η αντιστοίχιση μορφής-λειτουργίας (form-function mapping), η οποία αναφέρεται στην πεποίθηση ότι ένας γλωσσικός τύπος δημιουργείται και λειτουργεί προς όφελος ποικίλων λειτουργιών με αποτέλεσμα ο στόχος ενός ομιλητή να καθίσταται η εξεύρεση των κατάλληλων αντιστοιχήσεων και σημασίας που χαρακτηρίζουν τη Γ2 (Ellis, 1994).

Το Διαγωνιστικό Μοντέλο 2

- Με βάση το Διαγωνιστικό μοντέλο η επικοινωνία θα πρέπει να επιτευχθεί αποκλειστικά μέσω τεσσάρων πτυχών της γλώσσας, της σειράς των όρων (word order), του λεξιλογίου (vocabulary), της μορφολογίας (morphology) και του επιτονισμού (intonation) (Cook, 2001).
- Το Διαγωνιστικό μοντέλο παραπέμπει μερικώς στη θεωρία των αρχών και παραμέτρων του Noam Chomsky

3.1.5. Το Πολυδιάστατο Μοντέλο

Το Πολυδιάστατο Μοντέλο 1

- Το Πολυδιάστατο μοντέλο: τέλη του 1970.
- Οι κυριότερες αρχές είναι οι ακόλουθες:
 - οι διδασκόμενοι κατακτούν συγκεκριμένες γραμματικές δομές, όπως η σειρά των λέξεων και ορισμένα μορφήματα με μια αναπτυξιακή ακολουθία
 - οι ακολουθίες ανάπτυξης αντανακλούν τον τρόπο με τον οποίο οι διδασκόμενοι αντιμετωπίζουν γνωστικούς περιορισμούς στην επεξεργασία πληροφοριών, οι οποίοι κατευθύνουν τη γλωσσική παραγωγή

Το Πολυδιάστατο Μοντέλο 2

- η γλωσσική διδασκαλία αναπτυξιακών χαρακτηριστικών θα είναι επιτυχής όταν οι διδασκόμενοι θα έχουν αφομοιώσει τις λειτουργίες επεξεργασίας του προγενέστερου σταδίου κατάκτησης
- οι διδασκόμενοι ποικίλλουν όσον αφορά στην εφαρμογή των κανόνων ανάπτυξης και στον τρόπο με τον οποίο κατακτούν και χρησιμοποιούν τις γραμματικές δομές που δεν υπόκεινται σε περιορισμούς ανάπτυξης
- η εξατομικευμένη ποικιλία των διδασκομένων συνδέεται με τη γενικότερη θεώρηση της μάθησης, η οποία είναι προϊόν κοινωνικο-ψυχολογικών παραγόντων (Ellis, 1994· Saville-Troike, 2006).

Το Πολυδιάστατο Μοντέλο 3

- Υπόθεση της ικανότητας διδασκαλίας (Teachability Hypothesis): οι διδασκόμενοι μπορούν να διδαχθούν μονάχα ό,τι συμβαδίζει με τις νοητικές τους ικανότητες (Spada & Lightbown, 2002).
- Αδυναμίες: δεν καταφέρνει να εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο οι διδασκόμενοι αντιμετωπίζουν τους περιορισμούς επεξεργασίας, αδυνατεί να αναγνωρίσει τυποποιημένους γλωσσικούς σχηματισμούς ή να καθορίσει εκ των προτέρων τα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν ποικιλία, δεν ερμηνεύει ικανοποιητικά την αλληλεπίδραση κατανόησης και γλωσσικής παραγωγής καθώς και τη διαδικασία που υιοθετεί και ακολουθεί ο διδασκόμενος για να κατανοήσει διάφορες γραμματικές δομές (Ellis, 1994· Larsen-Freeman & Long, 1991).

3.2 Το Διαδραστικό Μοντέλο

Το Διαδραστικό Μοντέλο 1

- Το Διαδραστικό Μοντέλο: παρουσιάζει λιγότερα προβλήματα επειδή συνεξετάζει τόσο βιολογικά καθορισμένους, όσο και εξωγενείς/περιβαλλοντικούς παράγοντες που διαδραματίζουν ρόλο στην κατάκτηση/εκμάθηση της γλώσσας (Larsen-Freeman & Long, 1991).
- Η εκμάθηση ενός δεύτερου κώδικα επικοινωνίας είναι εφικτή μέσω της συνομιλιακής διάδρασης, δηλαδή μέσω της άμεσης επαφής των διδασκομένων και των φυσικών ομιλητών της γλώσσας-στόχου.

Το Διαδραστικό Μοντέλο 2

- Τα παιδιά κατά τη διαδικασία κατάκτησης της μητρικής τους γλώσσας εκτίθενται σε ένα τροποποιημένο γλωσσικό προϊόν, το οποίο είναι συμβατό με τις γλωσσικές και νοητικές τους δεξιότητες (Spada & Lightbown, 2002).
- Οι φυσικοί ομιλητές απευθύνονται σε διδασκόμενους συχνά μεταβάλλουν και τροποποιούν τη δομή του λόγου τους με αποτέλεσμα αυτός να διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Το Διαδραστικό Μοντέλο 3

- Αυτού του είδους η γλωσσική μορφή είναι γνωστή στη βιβλιογραφία ως *απλουστευμένη ομιλία σε μη φυσικούς ομιλητές* (foreigner talk).
 - Γραμματικά ορθή απλουστευμένη ομιλία σε μη φυσικούς ομιλητές (grammatical foreigner talk)
 - Μη γραμματικά ορθή απλουστευμένη ομιλία σε μη φυσικούς ομιλητές (non grammatical foreigner talk) (Ellis, 1994· Saville-Troike, 2006).

3.3 Η Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής

Η Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής 1

- Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής: 1970 (→John Schumann) (Ellis, 1994).
- Πολιτιστική Προσαρμογή: «η κοινωνική και ψυχολογική ένταξη ενός διδασκόμενου στην ομάδα της γλώσσας-στόχου» (Spolsky, 1989)
 - Τύπος 1: όπου οι διδασκόμενοι αφενός εντάσσονται κοινωνικά στην κοινότητα της γλώσσας-στόχου και αφετέρου διάκεινται ευνοϊκά απέναντι σε αυτή
 - Τύπος 2: στον οποίο ισχύουν οι προαναφερθείσες πτυχές με το πρόσθετο σχόλιο ότι ο διδασκόμενος συνειδητά ή ασυνείδητα επιθυμεί να αφομοιώσει και να υιοθετήσει τις πολιτισμικές αξίες και αρχές της κοινότητας της γλώσσας-στόχου (Larsen-Freeman & Long, 1991).

Η Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής 2

- Βασικός στόχος: η προσέγγιση και ανάλυση των διαφορών των διδασκομένων στην εσωτερική μιας Γ2 πάντοτε σε συνάρτηση με το βαθμό προσαρμογής στον πολιτισμό της ξένης γλώσσας (Ellis, 1994).
- Η έννοια της απόστασης: «βαθμός ομοιότητας ή διαφοράς που εμφανίζουν δύο πολιτιστικά συστήματα [...] όταν έρχονται σε επαφή στο εσωτερικό ενός και του αυτού ατόμου» (Μήτσης, 1998: 75).

Η κοινωνική απόσταση εμπλέκει οκτώ παραμέτρους

- Κοινωνική κυριαρχία (social dominance)
- Μοντέλο ένταξης (integration pattern), το οποίο συνίσταται στην περιθωριοποίηση (marginalization), η οποία είναι και απευκταία, στην αφομοίωση (assimilation), στον διαχωρισμό/διατήρηση (separation/preservation)
- Βαθμός περιχαράκωσης (enclosure)
- Μέγεθος (size)
- Συνοχή (cohesiveness)
- Πολιτιστική σύμπτωση (cultural congruence)
- Στάσεις (attitudes)
- Αναμενόμενος χρόνος παραμονής (intended length of residence)

(Cook, 2001· Larsen-Freeman & Long, 1991).

Η ψυχολογική απόσταση αποτελείται από τέσσερις παράγοντες

- ο γλωσσικό σοκ (language shock)
- το πολιτιστικό σοκ (cultural shock)
- τα κίνητρα (motivation)
- τη διαπερατότητα του εγώ (ego-permeability)

(Μήτσης, 1998· Spolsky, 1989).

Μήτσης (1998) → η πολιτιστική προσαρμογή πραγματοποιείται σε τέσσερα στάδια

- Πρώτο στάδιο: το άτομο διακατέχεται από ευφορία ως συνέπεια της όψης του αγνώστου
- Δεύτερο στάδιο: εμφανίζεται το πολιτιστικό σοκ καθώς προχωρά η αναγνώριση και η συνειδητοποίηση των ενδεχόμενων πολιτιστικών διαφορών
- Τρίτο στάδιο: το άτομο αρχίζει βαθμιαία να προσαρμόζεται στα καινούργια κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα αν και συναντά ακόμη δυσχέρειες
- Τέταρτο στάδιο: ολική ή μερική προσαρμογή στο νέο περιβάλλον, γεγονός που συνοδεύεται και από τη διαμόρφωση μιας πρόσθετης γλωσσικής και πολιτιστικής ταυτότητας.

Η Θεωρία της Πολιτιστικής Προσαρμογής 6

- διερεύνηση των κοινωνικών παραγόντων και της επίδρασής τους στην εκμάθηση μιας Γ2 σε ανεπίσημα περιβάλλοντα μάθησης
- μαθητοκεντρικό (Ellis, 1994· Spolsky, 1989).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ανδρέου, Γ. (2012). *Γλώσσα. Θεωρητική και Μεθοδολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Cook, V.J. (2001). *Second Language Learning and Language Teaching* (3rd ed.). London: Hodder Arnold.
- Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: OUP.
- Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρής, Γ. (2006). *Μάθηση και διδασκαλία. Μάθηση*. Αθήνα.
- Larsen-Freeman, D., & Long, M.H. (1991). *An Introduction to Second Language Acquisition Research*. London & New York: Longman.

- Lightbown, P.M., & Spada, N. (1999). *How Languages are Learned* (2nd ed.). Oxford: OUP.
- Littlewood, W.T. (1984). *Communicative Language Teaching. An Introduction*. Cambridge: CUP.
- Mackey, A. (2006). Second language acquisition. In R.W. Fasold & J. Connor-Linton (Eds.), *An Introduction to Language and Linguistics* (pp. 433-463). Cambridge: CUP.
- McLaughlin, B. (1987). *Theories of Second Language Learning*. London: Arnold.

- Μήτσης, Ν. (1998). *Στοιχειώδεις Αρχές και Μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Εισαγωγή στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης (ή Ξένης) Γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πόρποδας, Κ. (1990). *Γνωστική Ψυχολογία. Η διαδικασία της Μάθησης*. Αθήνα.
- Saville-Troike, M. (2006). *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: CUP.
- Spada, N., & Lightbown, P.M. (2002). Second Language Acquisition. In N. Schmitt, (Ed.), *An Introduction to Applied Linguistics* (pp. 115-132). London: Hodder Arnold.
- Spolsky, B. (1989). *Conditions for Second Language Learning*. Oxford: OUP.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

